

Pretiuulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singlaratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu V.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 33.

— Sibiu, Mercuri 28/10 Maiu. —

1882.

Tarif'a de vami.

Noi amu reflectatu din Februariu a. c. la noulu proiectu alu tarifei, publicandu si o serie de articlii, la cari ministeriulu propune vama mai mare protectionista. Acelu proiectu se dete in desbaterea parlamentulu austriacu si fu adoptatu in partea lui cea mai mare fara mari modificari. Caracterulu nouei tarife este in generalu protectionistu cu atatu mai resolutu, cu catu de o parte Germani'a tinendu la verb'a vechia forte prosaica, „frate nefrate, dara brandia'i pe bani“, apasa greu cu tarifele sale asupra Austro-Ungariei si cu catu concurenti'a americana amerintia cu morthe sigura nu numai industri'a, dara si agricultur'a staturiloru europene. Din acesta cauza se introducu vami de importu pentru tote cerealiile si pentru productele loru, precum farina, pasaturi etc. S'a ingrijitu multu si de protectiunea industriei; mai virtosu articlii de luxu sunt forte incarcati si prea bine este asia; se mai incetedie cate familii mandre si flamande a'si imbraca ticalosele cadavre totu numai cu pensarii si metasarii dela Paris, Londr'a si cu pensa de Americ'a.

Dupa „P. Napló“ din 6 Maiu Ungurii sunt forte neindestulati cu acestu proiectu de tarifa. Dara ce vreu ei? Lucru bagatelulu si anume linia de vama intre Ungari'a si Austri'a, precum a mai fostu; vami de consumu mai mici, dara vami si mai mari pe cerealii si daca s'ar potea, oprirea cu totulu a importulu de cerealii din Romani'a. Preste acestea oligarchulu „Pesti Napló“ ii e necasu mare, de ce se mai duredie inca patru ani conventiunea cu Romani'a si se nu scape mai curendu de orice importu din acea tiéra. Totu asia catranitu este elu si pe conventiunea inchiaeta cu Serbi'a, carei i s'au facutu favoruri mari (?) la importulu de porci, care este o ramura forte considerabila de comerciulu. Scurtu, „P. N.“ ar voi, cá locuitorii tieriei si anume a orasielor din Ungari'a si Transilvani'a se platésca de aci inainte, de ex. graulu cu 15—20 fl., papusoiulu cu 10 pana 15 fl., carnea care astadi costa 44—50 cr. kil. se se vendia bunaora cá in Vien'a si Berlinu cu 80—100 cr. Fia si asia; dara apoi si classele

industriariloru, si miliónele de muncitori isi voru cere pretiurile si simbriile loru in aceleasi proportiuni, prin urmare ajungi din putiu in lacu, din pedestru in patru branci.

Din Croati'a. Scandale ne mai audite.

Multe certe, urgii si scandale se intempla in vieti'a parlamentara a unoru staturi, se pare inse cá cele din diet'a Croatiei voru se intréca si pe cele din Americ'a. Infricosiata trebue se fia ur'a ce mai domnesce pana in dio'a de astadi intre croati si unguri.

Scandalulu din septeman'a trecuta veni cu tote acestea neasteptatu. In desbatere erau proiectele de inarticularea prea inaltelor rescripte relative la incorporarea definitiva a teritoriulu granitiariloru cátra Croati'a, care au fostu primite la timpulu seu cu mare bucuria de cátra Croati. Dara cei 17 deputati din opozitiune nu erau nicidecum de acordu cu modulu incorporarei si la tota ocaziunea injurau, candu pe ministeriulu ungurescu, candu pe gubernulu Croatiei, uneori pe toti magiarii, vorbindu mereu de tradare. In siedinti'a din 4 Maiu br. Zsivkovics capulu sectiunei de interne apera cu multa energia portarea si tota procedur'a gubernulu croaticu, dandu informatiuni amerunte. Totu asia facu si br. Ozsegovics cá referente alu maioritatiei, éra in ferbinti'a discussiunei dise cá: „in timpulu din urma a esitu la moda a vorbi despre magiari cá despre momii (ciuhe, matahale, gogoritie, iesme), dara de unguri se mai potu sparii numai ómeni remasi cu totulu in pruncia politica.“

La acestea David Starcevic deputatu din opozitiune intrerupendu pe oratoru striga: „Ce, nu sunt sparietori, ci — banditi (talchari)“.

Ozsegovics protestá in contra acelei insulte.

Presiedintele Krestics sunandu clopotielulu dise: „Voiu fi necessitatu a propune adunarei, cá dn. deputatu David Starcevic se fia infruntatu.“

Starcevic (sbierandu): Voiu primi cu multiamita, cá-ci a fi infruntatu de voi (de maioritate) este onóre pentru noi.“

De aci se produse o turburare si larma ce nu se póte descrie. Starcevic inse sbiera mereu: „Noi aici ne aparamu drepturile nostre in contra talchariloru de unguri si este rusinea vóstra si a natiunei, daca voi ne marginiti intru acesta.“

Presiedentele suná neincetatu, mai strigau si altii din maioritate, dara Starcevic asurdiá pe toti si batendu cu pumnii pe banca, elu „racnia cátu ii luá gur'a: Eu am dreptu se stau aici, éra voi toti (maioritatea) sunteti cumparati (mituiti); ceea ce faceti voi este scandalu; natiunea nu mai póte resufa.“

Ozsegovics (sbierandu si elu): „Noi ne inplinimu datori'a patriotica si nu ne tememu de nimeni; eroi suntemu si acesta amu aretat'o.“

Starcevic (mai infuriatu): Nici eu nu me temu de nimeni! Tata-meu a luat parte la batalii, éra voi vreti, cá eu se sciu de frica?“ (Gesticulandu cu furia): „Voi sunteti hoti! toti pana la unulu sunteti furi!“ (De aci scen'a nu se mai póte descrie; presiedentele suna mereu clopotielulu si amerintia cu mesurile cele mai aspre; atunci inse) Starcevic ii striga: Ci cá aduceti-ve pe gendarmii vostrii, eu ii asteptu! (Deputatii esu dela locurile loru, maioritatea se aduna in pregiuru de membrii gubernulu). Starcevic intorcenduse spre acestia cu man'a facuta pumnu mai dice: „Anume pentru dta domnule Zsivkovics este rusine si prostitutiune cá stai aici; ti se platescu câte 50 fl. pe di, pentru-cá se vindi averea natiunei si chiaru natiunea, dta nu platescu nici unu fiorinu!“

Aci Kussevic dice: Acesta este mojiacia de nesuferitu. Éra Josipovics dice lui Starcevic: „Ci cá dta esci aici in dieta, nu in cárciuma!“ Atunci Kamenar cátra Starcevic: „Me, ci trage'i o palma cá se'i sara capulu dela locu!“

Disordinea la culme presiedentele suspinse siedinti'a pe câteva minute, éra dupa aceea s'a continuatu pana ce s'au votatu totu ce era pusu la ordinea dilei.

Croati se tinu insielati cu mai multe milióne la economi'a paduriloru si la alte afaceri, despre care altadata.

Foisiór'a „Observatoriulu“.

Memoriu pentru cantarile bisericesci in Romani'a.

(Urmare.)

Asia dar in Romani'a au fostu din vechime si pana nu de multu doue feluri de cantari: una grecésca sau culta, pe care o putemu numi si boerésca sau nobila, si alta slavona, si apoi románésca, améndou inculte, pe care le putemu numi cantare vulgara sau tieranésca, pentru care remasitiile ei, precum amu spusu mai susu, au remasu pana asta-di in poporulu de josu.

Melodi'a grecésca s'a continuatu in Moldov'a si Munteni'a, intocmai cá la Constantinopole, si a primitu aici aceleasi variatii si prefaceri, carora a fostu ea supusa la Patriarchi'a de Constantinopole. Anume ea a degeneratu multu din puritatea sa antica si sub influenti'a canteceulu turcescu a capatatu figuri si forme cu totulu streine de cantarea bisericésca. Turcirea cantariloru bisericei chrestine orthodoxe in véculu trecutulu a mersu asia departe, in cátu in biserica se audieau aceleasi manele si taximuri ale canteceulu turcescu, cu care resuna Bosforulu la primbarile si desfatarile turciloru cu caicele.

Celu ántaiu psaltu, carele a introdusu in psaltikie turcismurile, precum ne spune cuviosulu nostru dascalu de cantari Macarie, in prefati'a Irmologiuulu (p. VIII), a fostu Petru Lampadarie Peloponesianulu séu Moraitulu.

Acesta directie nebisericésca a cantarei s'a continuatu si totu mai multu s'a departatu dela vechi'a melodie bisericésca, atatu in Constantinopole si in totu orientulu orthodoxu cátu si la noi, totu véculu trecutulu si parte si in véculu presentu. Cuviosulu Macarie vorbindu de acesta epoca de cadere a cantulu bisericescu dice: „Pana in dilele lui Petru Lampadarie Moraitulu o asiediare de cantare era in tote partile; éra elu puçinu esindu din drumulu celoru vechi, si óresi-ce streinu semanandu in mathelele lui, cei dupa densulu,

puçinu de nu toti, nu numai cá cu totulu le-au deghinat, dar si schimonositori din capu si din trupu, au inceputu a face candu cánta in santa biserica. Si dela acestia si incóce au inceputu a se uri cele asiediate si bisericesci, si pre cele de Prea-Sántulu-Duhu insufiate, ale numi gretióse si plecticóse, si cu unu cuventu au inceputu a se cánta cantece lumesci, si de multe ori a se audi in santa biserica chiaru acelea pe care le cánta turcii in cafenele si prin adunariile loru, si pretutindenea a se audi si a se striga: cantari noue si profora de Tiarigradu, cantari noue si ifosu de Tiarigradu“ (p. X.)

Ratacirea acesta a psaltikiei grecesci a provenitu in mare parte si de acolo, cá semiografi'a veche sau art'a de apreda in scrisu melodi'a cantariloru bisericesci, era forte neperfecta; ea nu putea precisa cu esactitate tonurile musicale, ci facea numai nise indicii mai multu sau mai puçinu generale, si esecutarea loru depindea da la pricepera si talentulu psaltulu.

Acesta amu observat'o si mai susu, unde amu vorbitu de vechi'a psaltikie russésca. Defectulu acesta alu psaltikiei grecesci l'au simtitu si psaltii dela Constantinopole de multu si unii dintre ei s'au incercatu a'lu inlaturá. Macarie numindu vechi'a semiografie grea si nelesniciósa, arata si numele psaltiloru greci, carii s'au incercatu a o perfectiona. Asia au fostu noulu protopsaltu Chrisanthu, si preotulu Balasie contimporanu (in véculu trecutulu). Apoi protopsaltii bisericei mari Joanu si Daniulu. Dupa ei Petru Lampadarie. Semiografi'a introdusa de densii au fostu mai lesniciósa; totusi ea nu precisá tactulu, variati'a tonuriloru, ansamblu sau intregimea melodiei, éra dulceti'a cantarei era ne-apropiata (Macarie ibid. p. VIII).

Aceste defecte ale psaltikiei si ale semiografieii ei observandu-le la inceputulu acestui secolu, si dorindu ale pune capetu, trei mari cantareti dela Constantinopole, anume: Archiereulu Chrisantu, Grigorie protopsaltulu si Churmuzu Skevofilaxulu bisericei cei mari, au intreprinsu indreptarea cantariloru bisericesci si perfectiunea semiografieii musicale. Dupa ce au lapadatu din cân-

tarile bisericesci figurile canteceulu turcescu, au alcatuitu si o noua sistema de semiografie. Au alesu din semnele sau notele vechi psaltikiei numai pe cele trebuitóre nouei sisteme, si le-au datu insemnari de tonuri precise, cá noteloru musiciei europene moderne. Au determinatu semne pentru tonuri, pentru tactu, pentru diferitele variatiuni ale glasulu, semne despartitóre pentru pastrarea ansamblulu melodiei etc.

Acesta noua sistema de psaltikie, dupa ce s'a aprobatu si publicatu in Constantinopole, a fostu forte bine apreciata si adoptata in totu orientulu orthodoxu si in tierile nostre romane.

Amu disu mai susu, cá la noi erau doue feluri de cantari: una culta sau boerésca—cea grecésca; alta neculta, tieranésca—cea slavona si apoi cea románésca. Acesta din urma a fostu cultivata cu deosebire in monastirile romane, care compuneau chinoviile nostre si care au fostu rezervate monarchismulu romanu, unde n'a strabatutu influenti'a grecésca, nici limb'a grecésca, cá in monastirile cele inchinate, unde totulu era grecescu. Dupa ce, dela véculu alu XVII-lea, au inceputu a se tipari cartile serviciulu divinulu in limb'a romana, acolo canteceulu slavonescu a inceputu a se aplica la textulu cantariloru romanesci. Predarea acestui cantece se facea intr'unu modu practiculu din audire in biserica, si prin predarea din audiulu dela cantareti bebrani celoru tineri. Urme de semiografia veche pentru cantarea slavona nu s'au pastratu nici s'au descoperitu pana acum unde-va in tierile nostre. Unu singuru catavasieru din véculu alu XVII-lea amu gasitu, acelu amintitu mai susu, edatu la Rámnicu, in care se vedu scrise cu man'a de unu cantareti, óre-care semne de psaltikie puse pe d'asupra rânduriloru. Semnele aceste sunt forte saracacióse si puçine, anume: o linie drépta orisontala (—), unu semnu de scurtare (∩), o cruce intréga (+), o cruce jumata'i (⊥), unu cárligu, cá unu inceputu alu semnu-lu isonu (∞), o trasura drépta perpendiculara la sfrisitulu frasei (|). Celu puçinu acesta insémna, ca pe atunci cantareti se incercu a inlesni altora modulu de a invetia cantarile romanesci. (Va urma.)

Romani'a.

Proiectulu regularei de navigatiune pe Dunare venitu dela Franci'a suna in traductiune asia:

Art. 1. Executarea regulamentului de facia este pusa supt autoritatea unei comisiuni numita comisiunea mixta a Dunarei, in care Austro-Ungari'a, Bulgari'a, Romani'a si Serbi'a voru fi fiacare reprezentate de unu delegatu. Presiedintia acestei comisiuni o va tinea delegatulu Austro-Ungariei.

Unu membru alu comisiunei europene a Dunarei, desemnatu pentru unu periodu de 6 luni, dupa ordinea alfabetica a poteriloru, va lua parte la lucrarile comisiunei mixte si se va bucura, in timpulu acestei participari, de tote drepturile ce au membrii permanenti. — Candu ordinulu „alfabeticu“ va fi desemnatu pe delegatulu uneia din poterile reprezentate in cele doua comisiuni, puterea astfelu desemnata va fi reprezentata in comisiunea mixta de 2 delegati, dintre care fiacare va dispune de unu votu.

Pentru cá membrulu comisiunei europene, desemnatu dupa ordinea alfabetica, se fia in stare de a lua parte la deliberrarele comisiunei mixte, acésta 'i va trimite program'a lucrariloru sale cu o luna inaintea deschiderei fiacarei sesiuni.

Art. 2. Poterile comisiunei mixte voru avea o durata egala cu ale comisiunei europene a Dunarei, si acésta comisiune mixta va primi, de va fi trebuintia, modificarile ce s'ar cere a se introduce in constituirea si in poterile ei, sub rezerv'a co-existentiali celor doué comisiuni.

Art. 3. Comisiunea mixta va tinea in fiacare anu doué sesiuni ordinare, care voru fi ficsate astfelu, in cátu se se inlature intrunirea de odata a comisiunei mixte si a comisiunei europene.

Decisiunile voru fi luate cu majoritate de voturi.

Ea singura 'si va redactá regulamentulu interioru pentru ordinea lucrariloru sale, precum si instructiunile speciale cátre agentii sei, in vederea aplicarei regulamentului de fatia, afara de punctele a caroru solutiune regulamentulu de fatia le a statoritu singuru. Comisiunea, in prim'a sa sesiune, va procede la numirea agentiloru desemnati la articolulu 5 supt numerele 1, 2 si 4.

Totusi, regulamentulu interioru si instructiunile cu unu caracteru generalu si regulamentariu, precum sunt acelea despre care se vorbesce in art. 9 alu actului publicu dela 2 Novembre 1865 privitoru la navigatiunea dela gurile Dunarei, voru fi comunicate mai ántaiu comisiunei europene, si nu voru fi aplicate de cátu dupa ce acésta comisiune le va fi gasitu conforme cu principile care au servitu de basa regulamentului de fatia.

Art. 4. Spesele de administratiune voru fi in sarcin'a statelor reprezentate in comisiunea mixta. Ele voru contribui la spese in proportiunea urmatóre: Austro-Ungari'a si Romani'a pentru patru decimi; si Bulgari'a si Serbi'a, fia-care pentru o decime.

La a dou'a intrunire ordinara, comisiunea mixta 'si va stabili bugetulu pentru anulu viitoriu.

Contributiunile statelor se foru face din nainte pentru fia-care semestru. Amendele percepute pentru contraveniri la regulamentulu de fatia, se voru versá in cass'a comisiunei mixte, pentru a fi intrebuintiate la necesitatile serviciului.

Art. 5. Agentii aci aretati voru functioná, fia-care in resortulu care 'i va fi desemnatu, supt ordinile comisiunei mixte, adica:

1. Unu inspectoru;
2. Supt-inspectoru;
3. Capitani de porturi pe atátu, intru cátu actiunea loru se va exercitá pe calea fluviala;
4. Unu secretariu si agenti subalterni.

Art. 6. Agentii desemnati in articolulu precedentu voru fi luati dintre persónele competente; ei voru fi numiti si retribuiti dupa cum urmédia:

Inspectorulu va fi numitu si platitu de comisiunea mixta, precum asemenea si secretariulu si agentii subalterni.

Suptu-inspectorii vor fi asemenea numiti si retribuiti de comisiunea mixta; ei voru fi alesi de densa din trei candidati cari 'i voru fi presentati de fia-care din statele riverane, pentru sectiunile fluviale respective.

Capitanii de porturi voru fi numiti si retribuiti de statele riverane respective, care voru face cunoscutu comisiunii mixte despre numirea acestoru agenti sau inlocuirea loru.

Comisiunea europeaná va putea cere ori-candu va afla de lipsa, prin midiolocirea delegatului seu, informatiunile de care va avea trebuintia cu privire la decisiunile ce va fi luandu comisiunea mixta relative la libertatea navigatiunei.

Art. 7. Inspectorulu este chematu a veghia pe cale administrativa la strict'a observare a dispositiuniloru regulamentului de fatia si a pune uniformitate in aplicarea lui.

In acésta privire, elu este consideratu superiorulu directu alu suptu-inspectorului si capitaniloru de portu.

Art. 8. Dunarea, intre Portile-de-feru si Galati, va fi impartita in patru sectiuni de inspectiune, dintre cari:

Cea d'ántaiu se va intinde dela Portile-de-feru pàna la gur'a Timocului (aprópe cincii kilometri.)

A dou'a, dela gur'a Timocului pàna la Nicopoli inclusiv (aprópe 240 kilometri.)

A treia, dela Nicopoli la Silistr'a inclusiv (213 kilometri.)

Si a patr'a, dela Silistr'a la Galati exclusivu (224 kilometri.)

Sectiunile voru fi supravegiate:

Ántai'a, de unu suptu-inspectoru numitu dupa propunerea Serbiei.

A trei'a de unu suptu-inspectoru numitu dupa propunerea Bulgariei.

A dou'a si a patr'a, fia-care de cátre unu suptu-inspectoru, numiti dupa propunerea Romaniei.

Resiedinti'a fia-caruia din acesti agenti va fi fixata in urma de comisiunea mixta.

Art. 9. Statele riverane voru da comisiunii mixte si agentiloru sei concursulu de care ea ar putea se aiba trebuintia pentru implinirea misiunei sale.

Art. 10. Porturile sau schelele situate in cursulu fia-carei sectiuni fluviale si pentru care statele tiermurene voru fi instituitu capitani de portu in conformitate cu dispositiunile regulamentului de fatia, nu voru fi cuprinse in resortulu suptu-inspectorului sectiunii. Porturile sau schelele voru fi puse suptu supraveghearea capitaniloru de portu, care voru depinde d'a dreptulu de inspectoru si voru fi obligati d'a urmá instructiunile lui pentru totu ce va privi actiunea loru pe calea fluviala.

Se intielege prin numirea de portu, in sensulu regulamentului de fatia, ori-ce parte a riului coprinse intre doué linii drepte, perpendiculare pe tiermu, si care voru plecá dela limitele din susu si din josu ale diferiteloru porturi si se voru prelungi pàna la Talveg.*)

Déca tiermulu opusu aparatine aceluasi Statu, portulu coprinde si partea riului situata dincolo de Talveg, intre cele doué linii prelungite pàna la disulu tiermu, afara de casulu candu ar esistá pe acestu tiermu, in aceleasi ape, unu portu sau schela, care se aiba unu capitanu de portu.

Bastimentele in navigatiune si care strabatu apele unui portu fàra se se oprésca, nu sunt supuse la jurisdictiunea capitaniloru de portu; inspectorele si subinspectoriu singuri sunt competenti in privinti'a acestoru bastimente.

Art. 11. Atributiunile speciale ale politiei judiciare a riului voru fi exercitate de sub-inspectoru si de capitani de porturi, de fia-care in domeniulu seu de supravegheare, si apelurile se voru supune comisiunii mixte, care va judeca in ultim'a instantia.

Art. 12. Comisiunea mixta isi va avea resiedintia la Giurgiu.

Acestu documentu merita se fia cititu si recititu, pentru ori-cine cunósce, fia si numai din pragulu usiei, aceea ce se dice cursa diplomatica, nu póte se védia nici in acestu proiectu, decátu numai o cursa, unu capcanu din care se nu póta scapá nici vulpile cu tóta vicleni'a loru. Avant-proiectulu austro-ungurescu a fostu si elu o cursa, coperita inse fórte prostu, in cátu nu numai vulpea, dara si omulu cu ochii inpainginati o vediuise indata. Nu este asia cu proiectulu Barrère: elu este invelitu in scutece multe si intre acelea viritu cá o vipera. Proiectulu francesu arunca din capulu locului intre staturile vecine si mai departate sementi'a resboiului, pentru cá da ocasiuni de tote dilele la multime de neintielegeri, certe, ure, processe, violari de teritoriu si resbunari. Multime de bucatari au se sara bucatele in cátu se nu le mai póta mancá nimeni. Multi romani sunt fórte necagiti pe Franci'a, cá ea a luat asuprasi a recomanda unu proiectu cá acesta; noi inse ne tememu cá gubernului Franciei ii convine, cá tocma acum se arunce inca si acésta spudia mestecata cu jaru, in curtile veciniloru.

*) Midioloculu apei. Thalweg, terminu germanu, adoptatu si in alte limbi la corabiarea pe riuri.

Academi'a romana.

Insciintiare.

Dupa decisiunile luate de Academi'a romana, in sesiunile de pàna la anulu 1882, concursurile propuse de Academi'a sunt cele urmatóre:

I. Premiulu Nasturelu-Herescu de 4,000 lei Seria B, se va decerne in cursulu sesiunii generale din Martiu-Aprile 1883, unei carti scrise in limb'a romana cu continutu de ori-ce natura, care se va judecá mai meritoria printre cele publicate dela 1 Ianuariu pàna la 31 Decembre 1882.

II. Premiulu statului Heliade-Radulescu de 5,000 lei se va decerne in cursulu sesiunii generale din Martiu-Aprile 1883, unei carti scrise in limb'a romana cu continutu literariu, care se va judecá mai meritoria printre cele publicate dela 1 Ianuariu pàna la 31 Decembre 1882.

NB. Concurentii la aceste premii voru binevoi a tramite la cancelari'a Academiei romane in Bucuresci — Palatulu Universitatii — operele loru, cari voru fi in conditiunile de timpu aci insemnate, in cáte doué-spre-diece exemplarie, pàna la 31 Decembre 1882.

III. Marele premiu Nasturelu-Herescu din Seria B, in sum'a 12,000 lei, se va decerne in cursulu sesiunii generale din Martiu-Aprile 1885, unei carti scrise in limb'a romana, cu continutu de orice natura, care se va judecá mai meritoria printre cele publicate dela 1 Ianuariu 1881 pàna la 31 Decembre 1884.

NB. In privinti'a premiiloru „Nasturelu-Herescu“ de sub N-rii I si III, se punu in cunoscenti'a publicului urmatórele dispositiuni din codicilele reposatului intru fericire C. Nasturelu-Herescu:

B. Premie pentru opere publicate.

„In totu anulu Societatea Academica romana va avé a premiá, din veniturile fondului Nasturelu, o carte tiparita originala, in limb'a romana, care se va socoti de cátra societate cá cea mai buna publicatiune aparuta in cursulu anului.

„Aceste premie voru fi de dóue specie:

„1. In trei ani consecutivi, de a rendulu, se va decerne cáte unu premiu de patru mii lei. No. 4000 L. n. minimum, la cea mai buna carte aparuta in cursulu anului espiratu;

„2. Éra in alu patrulea anu, se va decerne cáte unu premiu fixu de lei 12,000, carele se va numi Marele premiu Nasturelu, operi, care va fi judecata cá publicatiunea de capetenia ce va fi aparutu in cursulu celoru patru ani precedenti. Acestu premiu nu se va decerne unei lucrari, care va fi obtinutu dejá unulu dintre premiele anuale, de cátu defalcându dintr'insulu valórea premiului precedentu.

„Operele care se voru recompensá cu acésta a dou'a seria de premie, voru tractá cu preferintia despre materiile urmatóre:

„a) Scrieri serióse de istoria si sciintiele accesorii ale istoriei, preferindu-se cele atingetóre de istori'a tieriloru romane;

„b) Scrieri de religiunea ortodoxa, de moral'a practica si de filosofia;

„c) Scrieri de sciintie politice si de economi'a sociala;

„d) Tractate originali despre sciintiele esacte;

„e) Scrieri enciclopedice, precum dictionarie de istoria si geografia, in cari se intre si istori'a si geografia Romaniei; dictionare generale sau partiale de sciintie esacte, de arti si meserii, de administratia si jurisprudentia, si alte asemenea lucrari utile si bine intocmite;

„f) Carti didactice de o valóre insemnata cá metodu si cá cuprinsu;

„g) Dictionare limbistice in limb'a romanésca, mai alesu pentru limbele antice si orientale, adica limb'a latina, elena, sanscrita, ebraica, araba, turca, slavona vechia, si altele;

„h) Publicatiuni si lucrari artistice de o valóre seriósa, adica relative la artile plastice, arhitectura, pictura, gravura si chiaru opere musicale serióse, pe cari aceste tote societatea academica romana le va putea apretia atunci, candu 'si va intinde activitatea ei si asupra tuturor materieloru de Bele-Arti;

„i) Scrieri de pura literatura romana, in prosa si in versuri, precum poeme, drame si comedii serióse, — mai alesu subiecte nationale, — si ori-ce alte opere de inalta literatura. Acestor'a mai cu séma asi dori se se acórde marele Premiulu Nasturelu, candu voru fi judecate cá avendu unu meritu cu totulu superioru, spre a se da astu-telu o incuragiare mai puternica desvoltarii literaturii nationale.“ (Va urmá.)

Angli'a si Irlandi'a.

Mare lucru s'a intemplat dilele acestea cu Irlandi'a, plinu de invetiatura pentru tóte tierile si popórale, câte bolescu, cá se dicemu asia, de cestiuni agrarie, precum de ex. bolescu Ungari'a, Transilvani'a, Romani'a mai virtosu in Moldov'a, Galiti'a, o parte mare a Rusiei, Itali'a mai tóta.

Irlandi'a e pe cale de a se emancipa si miliónele de poporu tieranu a scapa din jugulu celei mai nerusinate tiranii feudale.

Ne aducemu aminte, cá in urmarea necurmatoru omoruri agrarie, cá rezultate a le necurmatoru executiuni si scóteri pe strade din locuintiele tieranesce, tóte inchisorile se inplusera de vinovati si nevinovati, pâna ce mai pe urma arestara si pe deputatulu Parnell impreuna cu câtiva colegi ai sei, cu calcarea legéi de imunitate. Legea martiala proclamata, tiér'a inghesuita da soldatesca gata de a trage si in tata-seu, soldati platiti numai cá se inpusce si se injunghe la ómeni, tribunale martiale organizate, furci ridicate la mai multe locuri, arme confiscate neincetatu. Cu tóte acestea omorurile agrarie se continuau, poporulu turbatu de fóme, de golatate, de frigu si de maltratata ucidea pe executori si gendarmi, pe domni si pe arendatorii cei mari.

Dintru ódata Europ'a primi dela Londr'a urmatoriele sciri frapante: Ministrulu primariu Gladstone a datu ordinu de liberarea lui Parnell si a colegiloru lui. Intrandu in negociatiune ministrulu cu Parnell, acesta propuse doue conditiune principale, si adeca: statulu se platésca proprietariloru de mosii tóte restantiele de arenda sau chiria, cu care dicu ei cá le mai suntu datori dintre locuitorii tierani camu 100 mii de familii pentru locuintiele, curtile, gradinele si puçinulu pamentu de cultivatu, folositu pâna acuma; éra de aci incolo tóte acelea realitati si pamenturi rapite odinóira dela poporu, se tréca in drept'a proprietate a lui.

Se'si faca idea cine póte, de bucuri'a bietului poporu tiranitu la primirea acestoru sciri. Nu asia aristocratiu cei mai egoisti si arendatorii cei mari, dedati a tiné mosiile in arenda pe terminu de câte 30 pâna la 70 de ani; acestia vomu flacari de mania in contra septuagenariulu Gladstone, cá-ci a cutediatu nu numai se dimitta pe Parnell si soçi, ci se'i si promitta in numele ministeriulu, cá conditiunile favorabili irlandiloru le va trece prin parlamentu cá lege fundamentale a tieriei. Se spune inse cá Gladstone, de si betranu, se simte vigorosu destulu cá se dea peptu cu toti tiranii si se'i demasce in ochii lumei, aratandu'i tocma pe ei cá pe vrasmasi ai patriei; cá-ci cestiunea agraria deveni cestiune de viétia, pentru statulu Britaniei. Pe lordi inse 'i mai dóre si altuceva. Poporatiunea rurala din Angli'a propria si din Scoti'a nici cu 10% nu este mai bine decâtu a Irlandiei; prin urmare exemplulu datu aici va strabate de siguru câtu mai curendu si dincolo de canalu si de muntii scótiani, si cu totu dreptulu, cá-ci pâna candu la diece mii de familii din aristocrati'a superióra, inbalandu si tavalindu-se in milióne, nu le ajunge lumea intréga de primblari si desfrenari, alte milióne de familii, acasa in tiéra, dupa munca crunta nu se potu satura nici de cartofi, dormu pe rogojini sau si numai pe pamentulu golu, cá vitele, isi copere golatatea cu sdramtie aruncate din curti si palaturi. Cerbici'a oligarchiei anglo-saxóne este cunoscuta cá cea mai indracita din tóte popórale, diu inse si obstinat'a perseverantia a irlandiloru ii dá de capu. Lupt'a e vechia, éra cá de o sutá de ani incóce a luat caracteru de permanentia; di dupa di, anu dupa anu ea remane aceeaasi, se schimba numai persónele si generatiunile, ur'a si resbunarea remane.

Ministrulu Forster omu inpetritu in egoismulu seu, vedindu mesurele mai omenóse luate de cátra consiliulu ministriloru, de mania i'si dete dimissiunea, de care inse pe Gladstone nu'lu dóre capulu, cá-ci elu propuse indata reginei Victoria pe lord Cavendish. Dara deputatii din Irlandi'a nu prea sunt indestulati cu acea denumire, din cauza cá ei tinu pe dn. Cavendish de taleru cu doue feçie, omu care ar ambla cu doi bani in trei pungi. Destulu cá unu inceputu salutaru se facu si inca asia, cá acela nu place nici diarielor aristocratice din Ungari'a, care de atáti ani nu se mai satura a lauda si inaltia pâna la alu sieptelea ceriu libertatea angliloru; libertate pentru diece mii de familii, calamitate pentru milióne. Dacu nu le place asia, mai puçinu le va placea restaurarea autonomiei provinciale a Irlandiei, cu parlamentu propriu, precum ilu avuse pâna pe la inceputu acestui secolu.

Asasinatu selbaticu! In or'a candu

scriamu scirele mai din susu, firulu electricu aduse din capital'a Irlandiei cu dat'a dela 7 Maiu urmator'i'a scire teribila:

Lord Cavendish, secretariulu nou de statutu si dn. Bourke, pre candu se primblau e séra in parculu Phoenix, atacati de cátra doi ómeni carii descinsesera dintru o trasura, au fostu omoriti cu mai multe junghieturi date loru in peptu si in cerbice. Se pare cá atacatii au cadiutu numai dupace s'a aparatu din respoteri. Ucigasii au fugitu indata. Cadavrele sunt fórtetare ciungarite. Lumea e fórtelarmata. Asasinii inca nu s'au aflatu, de si s'au luat tóte mesurele spre a'i prinde. Viceregele lord Spencer spariatu se dice cá e decisu a dimissiona. Residentia lui pazita din tóte partile. Invederatu cá motivele crimei sunt politice, cá-ci asasinii n'au luat nimicu dela cei omoriti. Regina insciintata. Consiliu de ministrii convocatu.

— Acésta scire cadiu cá unu fulgeru din ceriu seninu in mediuloculu incercariloru lui Gladstone de a impaca Irlandi'a. Asia se intempla totudeauna in viétia popóraloru, candu tirani'a invehita in reutatea sa nu'si trage mesurele mai de timpuriu, cá se desarme pe resbunatori prin concessiuni. Nihilismulu din Rusi'a se póte lua de màna cu Feenismulu din Irlandi'a.

Ore mai alesu din frances'a se imprumutam?

(Urmare si fine.)

Legea nóstra a dou'a in privinti'a purificarii, sta in legatura cu restrictiunile celei de ántaiu, si suna asia: „Cuvinte slave si grecesci, alesu neogrecesci, cari numai si numai in cartile liturgice si peste totu in limb'a si stilulu eclesiasticu se afla, éra in usulu comunu de tóte dilele alu poporulu nostru mai câte tóte au fostu si au remasu numeru necunoscutu, sunt a se eliminá“ (bogorodicia, hvalite, blajeniile, piésna, pocrovetiu, straste, axion, seracuste scl.) Credemu cá si aici indigetamu ceva mai precisu si mai deplinu tint'a, cátra care trebuie se nisuiamu, decâtu cele câteva esplicari polemice ale dlui Maiorescu aduse regulei sale prime.

In prim'a linie prin biserica ni se slavisa, apoi in relativu scurtulu intervalu de unu secl alu fanariotiloru, ni se grecisá limb'a. Dreptu ce biserica nóstra rom. nationala, dupa ce adi ne desteptaramu si veniramu in generalu la consciintia nationala, are si ea datorintia santa a conlucrá la deslavisarea si desgreisarea limbei. Aici n'ar trebui se incapa si se aiba locu scuse, cá cele aduse de dlu Maiorescu, cá vedi dómne, esagerarile unoru neologisti ar fi spariandu pe biserici si i-ar fi retinendu dela curatirea limbei bisericesci. Cunoscemu cu totii puterea usului si indatinarei intru tóte, asia si intru ale limbei. Usulu bisericescu reu alu slavónei si grecei ne invargá limba cu slavonismi si grecismi; usulu bisericescu bunu alu unei limbe rom. curatite ni-i póte si scóte si lapedá din usu, numai se avemu vointia sincera si firma.

Ci se ne rentórcemu din escursiunea nóstra camu lunga. Dicemu drept'acea si dorimu, cá adeptii „directiunii nóue“ cu tóte aceste se asculte svatulu datu de celebrulu loru capu, si regul'a prima ce li o dá in privinti'a purismulu, asia defectósa cum este densa, se o aiba pururea inaintea ochiloru si se o urmedie. Ar fi acesta unu insemnatu pasu cátra Parnas, unu insemnatu pasu cátra cultivarea mai rationala si sanetósa a limbei romane, daca odata facemu vorba de cultivarea ei. Pentru-cá intr'adeveru, dupa ce avemu in limba-ne cuvintele bune latino-romane, folosite si intielese d'intro margine a romanimei pâna in cealalta, precum: binecuvantare, timpu, aeru, indoiosu, a se increde séu incredintia scl., intrebamu: pentru ce mai stau mortisu, pe lângá: blagoslovenie, vreme, vezduhu, indoenicu, a se bizui, si alte asemeni? Dóra pentru cá polomid'a, care cá mai rustica, de comunu e mai tare si mai infruntatóre de tempestati, se ucida incetu pe incetu gráulu, plant'a nobila?! . . .

Anca ceva mai multu, decâtu cu cea dintaiu, consimtimu cu a dóu'a regula a dlui Maiorescu; dara éra si fara restrictiuni si conditiuni. Regul'a acésta a dóu'a suna: „Acolo, unde avemu in limb'a nóstra obicinuita unu cuventu de origine latina, nu trebuie se introducemu altulu neologistu.“

Asta regula se limitédia si vine a se modifica, intre altele, prin faptululu nenegabilu, cá cultur'a superióra aduce cu sine o suma de nuantiari fine, substili ale intielesului cuvintelor, ce ne serbescu a esprime multimea de idei si concepte culturale, de cari nuantie poporulu mai necultu, nici in idei

si concepte, nici in cuvinte nu prea séu nu multu distinge. Asia, cá se aducemu câteva exemple din cele, cu cari isi ilustra dlu Maiorescu regul'a, tare ne tememu, cá in limb'a literara nu ne va fi de ajunsu pentru tóte casurile aspru, ci vomu trebui se folosimu une-ori si severu; asemenea nu credemu, cá aprigu se póta suplini cum se cade totodata si nuantiele de sensu ale lui avidu si impetuosu.

Dar afara de aceea dlu Maiorescu una dice si alta face. In chiaru tractatulu seu din cestiune usitédia, p. e. solemnu, discursu, evolutiune, influentia, prefatia, discutiune (formatiune rea, in locu de: discutiune), si multe altele de aceste; pe candu dupa regul'a dsale trebuia se intrebuintiedie poporanele séu mai poporanele: serbatorescu, vorbire, desfasiorare, inriurare, precuvéntare, prevorbire séu, cum dicea betranii nostri, cuventu inainte, desbatere si cel. l. Eh dar, dupa sarcasticulu proverbu romanescu camu trivialu, „gur'a dice gur'a minte, omulu totu omu de omenie remâne“.

Anca una, mai inainte de ce amu trece la regul'a a trei'a. Autorulu articulu „In contra neologismelor“ face propunerea, dupa care „trebuie se dicemu profanu si nu laicu, nemtiesce Laie, in intielesulu de necunoscatu alu unei specialitati“. La acésta observamu ántaiu, cá propunetoriulu numai ceva mai insus folosesce totusi vorb'a laicu, totu camu in intielesulu, ce i-lu da. A dou'a cuvintele laicu si laie cei dereptu, au radecina comuna indo-germana, inse primulu este apriatu de formatiune si provenientia greco-latina. In fine ne pasce fric'a, cá adoptandu-se cumva propunerea cestiunata, candu amu vorbi si scrie p. e. despre inteligenti'a romana profana (in locu de: laica séu seculara séu luména), asta chiaru asia de puçinu s'ar simti magulita, cá si cea din cutare adunare de mai an-tiertiu, unde unu magiaru vréndu se vorbésca si elu intr'o adunare romanésca, o agrai cu cuvintele: „Onorata adunatura;“

Ci aceste tréca duca-se. Multu ne miramu inse de svatulu, ce cu respectu la cultivarea limbei romane literare ni-lu dá dlu Maiorescu in regul'a sa a trei'a. Éca o; se o ascultamu:

„Acolo unde astadi lipsescu in limba unu cuventu, éra ideii'a trebuie neaparatu se fia introdusa, vomu primi cuventu intrebuintiatu in celelalte limbi romanice, mai alesu in cea francesca“. Asia dara cuvintele, ce ne lipsescu, se le imprumutam mai vértosu din frances'a? Nu se póte; dlu Maiorescu aici numai glumesce; asta nu póte fi seriusu disa; din contra svatulu ce ni-lu da in acésta privintia, va fi fiindu din partea dsale dóra numai unu „lapsus calami“.

Intr'adeveru, cine din lumea sciintifica nu scie, cá din cele siese limbi neo-latine: italiana si romana, ispana si portugesca, provinciala si francesca, césta din urma e cea mai tocita dintre tóte, intru atáta, câtu de cele mai multe ori din corpulu vorbei latine densa abia retinú asia dicédu ici unu picioru, colo o màna, colo nnu ochiu (d. e. fr. àge din lat. aet-atic-um) si asia mai departe? Cine nu scie, cá frances'a, mai multu decâtu vericare din surori, geme de multimea ingredientiloru germane, cá se tacemu de altele, ingredientie mai multu au mai puçinu asimilate ori intortocate? Cine nu scie, cá precum celelalte limbi nóue latine, asia si frances'a cuvinte cá légalité pe lângá lois etc. áncá le imprumutá din latin'a, candu incepú a progresá pe calea culturei sale superiori? Cine nu scie, cá limb'a nóstra, si cea italiana, pastrá mai bine decâtu tóte corpulu vorbeloru latine, atátu cu privire la tulpina câtu si la sufisele loru derivative? Ba afirmamu mai multu: romanésca in unele puncte intrece in acestu respectu chiaru si pe sonóra limba italiana.

Intr'adeveru, pe candu p. e. in urmatórele cuvinte francesce, alesu candu le audi pronunçia, precum: chéf, néz, aout, lois, doux, chaud, choire, croitre, connaitre, plaie, croire, frire, dire etc., abia mai cunosci pe latinele: caput, nasus, augustus, legem, dulce, calidum, cadere, crescere, cognoscere, placere, credere, frigere, dicere; cine nu vede, cá aceste si nenumerate cá aceste se afla in limba-ne mai intregutie cá in mam'a latina?

Drept'acea din latin'a, apoi din sor'a italiana, cá din cele mai apropiate de romanésca nóstra, éra nici decum dela multu mai departat'a francesca, ne vomu cere imprumutu cele de lipsa. Cadi acum mintea sanetósa — si dupa dicál'a lat. „similis simili gaudet“, germ. „gleich und gleich gesellt sich gern“, — áncá ne spune, cá elemente mai apropiate si mai asemeni se voru lipi si contopi mai usioru cu organismulu graiului nostru.

A imprumuta neajunsele romanéscai mai alesu din frances'a, ar fi asemena cu acea, — erte-ni-se

asemenarea camu drastica, — candu ai vré se cununi pe unu romanasi voinicu de munte, inaltu si mandru cá bradulu din Carpati, séu cum dice cãnteculu popularu :

Tinerelu si frumusielu,

Paru ca'i trasu printr'unu ànelu, se-lu cununi si insotiesci cu o betrana multu brasdata pe fatia de plugulu adversitatiloru timpului, pentru cá fructulu insocirii si legaturei loru se fia unu nonsensu, se fia p'aci unu monstru.

Departa se fia de noi a vré se ignoramu calitatile eminenti ale surorii majore franceze. Multe posiede densa de aceste, desclinitu in ceea ce privește stilulu luminos, asia càtu cutare erudit germanu nu se sfii a marturi sinceru, cà ceea ce unu scriitoru germanu scrie despre rezultatulu profundelor sale scrutari si inaltelor sale speculatiuni in trei tomi, insusi scriitorulu numai atunci o pricepe, déca unu Francesu au Italianu face din respectiv'a scriere in limb'a si stilulu francesu au ilalianu unu escerptu de unu tomu. Inse elementele tesaurulu seu lesicalu frances'a si-le ciungari, striformà si analogisà dupa geniulu seu propriu, multu puçinu diferitoru dela graiulu nostru: si despre acésta facemu aici vorba.

Cu unu cuvèntu: vom trebui „velle nolle“ se latinisamu si de aice incolo, cum latinisaramu in trecut si latinisamu pana in diu'a de adi cu totii, in mesura mai mare ori mai mica, unii mai cu cumpetu altii mai fàra cumpetu. Dimpreuna cu „directiunea noua“ tóti ne vomu întórce frumusielu si incetinelu la calea cea adevèrata, frãnta si asternuta de cei betrani ai nostri, care proprie nici unu scriitoru romanu nu o parasi cu totul nici odata, pentru cà cu mintea la locu nu o putea si nu o póte parasi.

Intru acésta inse noi recomandamu de nou, precum si mai inainte recomandasemu totudéuna, o procedura intielépta, seriósa, moderata. Anca inainte de asta cu doi ani, cu respectu la tem'a din vorba, scriamu, in „Renascerèa limbei rom. in vorbire si scriere“ pag. 104, intre alte urmatórele:

„In afacerea purismulu trebuie se ne moderamu si din acea cauza, cà-ci esistu in limba-ne si atari termini esotici: slavi, greci, turcesci, magiari, germani, cari trecura si petrunsera si in viéti'a de tóte dilele a poporulu rom.; une-ori cu atàta putere si tarie, càtu pe incetu scósera cu totul din usu sinonimele genuine latino-romanesce. Cu atari termini, cu atari vorbi si frase straine este anevoie a esi la capetai. Si marturimu, cà in starea de fatia a limbei si culturai, cum si a nesuficientelor mijloce culturale destinate pentru mass'a poporulu rom., ni se pare pe càtu neconsultu, pe atàtu si absolutu cu neputintia a le elimina dintr'odata si de totu.“

Altcum unu anumitu gradu, mai mare au mai micu, de moderatiuni in acestu puntu nu li se póte denegá scriitoriloru rom. vechi si noi, dela inceputu si pana adi. Esceptiune facu abia doi trei. Se stamu inse strimbu si se judecamu dreptu: déca „Binele Publ.“ intr'unu numeru de pe la inceputulu anulu curinte pe celu mai mare latinisatoru si neo-latinisatoru intre scriptorii rom., pe nemuritorulu J. Eliade Radulescu, ilu scusa cu aceea, cà densulu a trebuitu se confrunte pe fiic'a romana cu mama latina, apoi se scusamu totu asemene se pe unu A. Tr. Laurianu, I. Masimu etc. Camu acelasi scopu ilu avea si ei in vedere; cadu altminte n'ar fi adunatu si elementele straine ale limbei in „Glossariu“; cadu de altminte unde iti trebuie limba mai buna romanésca, luminósa, cursiva si la intielesu, decatu in „Istorile“, „Magazinele istorice“, „Gramaticale“ si alalte opuri, esite din pén'a numitorulu literatoru multu regretati si destinate pentru publiculu celu mare.

In acestu puntu amu fi dara cá si intielesi cu dlu Maiorescu, de óra-ce in a patra regula a sa si dsa sustine, cá „departarea tuturor cuvintelor slavóne din limb'a rom. si inlocuirea loru cu neologisme ar fi o gresiéla si este cu neputintia“. Numai càtu dsa in lungile excursiuni asupra acestei regule, cá si aiurea de comunu, adauge din vastulu seu aparatulu de eruditie filosofica si enciclopedica nescari argumente, cari numai celoru, ce n'au datina a se uitá mai in fundulu rationamentelor, totu place. Asemeni adause ne aducu peste voie aminte volutele séu adornarile (Nemtii le dicu „Schnörkel“), ce la finele temporiloru si tacturiloru musicali le adaugu famosii nostri musicanti tigani din Ungari'a si Transilvani'a. Ele placu celoru mai puçinu cunoscatori de artea musice, pe cei cunoscatori i desgusta. Erte-ni-se cempairatiunea camu de tóte dilele!

Timpulu si spaçiulu nu ne permite a scarmáne

tóte argumentel aieptate ale dlui Maiorescu. Unulu inse, celu puçinu pe acestu unulu- nu-lu putemu trece cu vederea la acestu locu.

Neologistii adeca cu totu dreptulu afirma si sustinu, cá schimbati de cuvinte séu neologisari se intempla p'aci necontentitu intr'o limba, s'au intemplatulu chiaru in limb'a rom., si inca une-ori, celu puçinu in cea vorbita de clasele culte, nu cá fenomenulu insulatu si marginitu la càte o singura espressionu, ci pentru o multime de cuvinte in acelasi timpu. Éra ceea ce s'a templatulu odata, se mai póte templá si alta data, si cum s'a intemplatulu pentru clasele culte, se póte intemplá si pentru poporulu intregu. Asia neologistii.

Ce opune acestora dlu Maiorescu? Auditi! Metamorfosea partiala a limbei rom. dela 1848 incóce, dice dsa, cum si inradecinarea atatoru cuvinte nóue si scóterea atatoru cuvinte slavóne din limb'a classelor culte se detoresce curentulu de atunci alu redesteparii spiritulu nationalu si emotiunii cei puternice latite intr'o parte intinsa a poporulu rom.; cà-ci cuvintele afara de terminii tehnici ce-su indiferinti si de aceea cosmopoliti, nu se nascu si nu se inradecinéa din destilarea rece a reflectiunii, ci si din caldur'a simtiementulu. Acelu isvoru de viéti'a inse a secatu adi demultu, entusiasmulu s'a recitu, o mare parte a societati nóstre e cuprinsa de o langedime sceptica pentru totu ce se mai numesce „reforma“ politica si sociala.

Càte cuvinte, atâte neadeveruri si eresuri sciintifice! Dar rogu-ve, candu in restimpulu turcofanariotu, nu chiaru asia de lungu relativu la viéti'a unui poporu, limb'a rom. transcarpatina se turcise, russise si neo-grecisase in mesura, cum apare densa pe la inceputulu secululu presinte: s'a intemplatulu óre acésta din emotiunea puternica, din entusiasmulu nationalu, din caldur'a simtiementulu Moldo-romaniloru pentru Turci, Russi si Grecofanarioti? Si candu in timpulu de fatia bietulu Romanu ciscarpatinu róga pe cheriegydiu, se-i faca foliamodvani impotriva vegrehaitaulu (pe notarul de cercu, se-i faca cerere in contra executorulu): credeti, cà din motivulu memoratorulu simtieminte si afecte sufletesci isi schimosesce in modu asia de barbaru limb'a? Si candu baiatielulu rom. in famili si in mediu germanu si peste totu neromanescu isi uita mai de totu dulcea limba mumésca, ori si-o vorbesce cu $\frac{3}{4}$ amestecature straine: provine si acésta din motivelè simtiemintelor si afectelor mai susu indegetate? Oh nu! Usulu, „consuetudo altera natura“, are aice atotputintia.

Dati poporulu in cartile bisericesci, scolastice si celelalte destinate pe séma lui o limba incetu pe incetu curatita, si veti vedé, cà densulu in scurtu timpu va sci-o inconvoiá si manuá dupa geniulu si fantasia sa poetica si pe acésta in naratiunile mitice, doinele, horele, descantecele sale. Din contra, dati-i o limba, nu franceso-russo-turcogrecita, ci chiaru hotentotita: va invetia-o si pe acésta.

Asta, poterea usulu, ar fi de doritu se o recunósca odata si fratii dela „directiunea noua“. Firesce, ei ar trebui se recunósca in consecintia si acea, ce dice despre usulu celu bunu in afacerea cultivariilimbei betranulu Cuintilian: „Ego autem usum dixerim consensus meliorum“, nu alu vulgulu. Vedi bine cà densii s'ar abate prin asia ceva in directiunea celoru betrani ai nostri; „directiunea noua“ si-ar perde sonorulu nume. Ei ar perde, dar cultura rationala si sanetósa a limbei romanesce ar castigá.

Potemu óre sperá astadi o asemene abatere si reintórcere? Nóue, precum aieptaramu si la inceputulu acestei diatribe, dupa tóte semnele asia ni se pare. Daca nu vré muntele se mérga la Muhamed, vine Muhamed la munte.

Dr. Gregoriu Silasi.

Sciiri diverse.

— (Timpulu, campulu.) Dupa calduri mari de o septemana intréga ne ploua érași puçinu. Campurile sunt frumóse, mai ceru inse ploia abundanta.

X — (Demonstratiuni.) Alegatorii de nationalitate sasésca urmandu exemplulu datu pe la pasci de cei din Brasiovu si Sibiu, adunandu-se cu sutele, si cu mii'a la Mediasiu, Orasci'a, Bistriti'a, Christianu etc. protestara in faci'a lunei cu energia aprópe neastepata contra magiarisarei, contra insultelor ce li se facu, numiti fiindu tradatori; desvotandu pe nemtii renegati din Banatu si de pe airea, votara incredere deplina barbatiloru cari le apara nationalitatea.

De altumentrea sasimea transilvana vedienduse acum asupra si pe terenulu materiale cá si romanii, afla cause cu atàtu mai grele de a reclama contra sistemii actuale; cà-ci de ex. unde mai este industri'a in florita si comerçiuulu vechiu din Sibiu. Brasiovu, Mediasiu etc.? Pe langa cea mai mare grija si calculu, scapata case din cele mai bune, precum intre altele la Brasiovu una cu 180 mii, alt'a cu 280 mii si mai de curendu una grecésca cu 60 mii fl.

— (Tergulu de tiéra) din septemana'trecura a esitu numai de midiulocu in produse si manufacturi, cumpará fiacine numai cele mai neaparatu trebuintóse. Dara tergulu de vite se póte dice cá esi bunu. Vite cornute, boi ingrasiatu si boi de jugu, bivoli, vaci, juncani, vitiei se vendura 2630 capete. Boi dela 180 fl. in susu si cei mai frumosi 380 fl. parchi'a, junci parchi'a 120—140 fl. vaci 60 pana si 100 fl. càte una cu vitielu si laptósa. Cai frumosi s'au cumparatu pentru Romania dela 290 fl. pana la 500 parchi'a; cu totul inse s'au vendutu numai 650 capete. Oi s'au adusu multe si s'au vendutu cele mai frumóse impreuna cu miei parchi'a 12 pana la 16 fl. éra berbecii cei de ingrasiatu dela 8—12 fl. Porci au fostu fórtu puçini.

Bibliografia.

La librari'a W. Krafft in Sibiu si la librari'a Nic. J. Ciurcu in Brasiovu se afla:

— Dictionariu ungur-romanescu Magyar-román Szotár, compus de Georgie Baritiu, in partea magiara elaboratu mai alesu dupa alu lui Joanu Fogarasi editiunea a cincea. Brasiovu 1869. Form. 8-vo. 41 cóle. leg. 3 fl. 50 cr., bros. 3 fl.

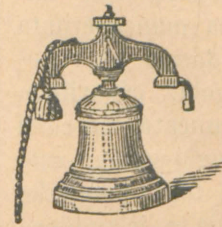
— Baritiu G., Istori'a Regimentulu II romanu granit. bros. 60 cr.

— Dictionariulu etimologicu romano-latinu, alu societati academice elaboratu cá proiectu, tipariu desu pe 184½ de cóle si Glossariulu, de cuvinte straine sau considerate cá straine, stracurate in limb'a nóstra, cá parte integranta a Dictionariulu, tipariu pe 37 de cóle, legatu in 3 parti 19 fl., bros. 16 fl.

— Catechismulu calvinescu, impusu clerulu si poporulu romanescu sub domni'a principiloru Georgiu Rákoczy I si II transcris cu litere latine, dupa editiunea II tiparita in a. 1656, insoçitu de o excursiune istorica si de unu glossariu, de Georgie Baritiu. Cu spesele academiei romane. Sibiu 1879. Pretiulu 60 cr. v. a.

— Anticritic'a brosiurei anonime publicate asupra celoru doue congrese nationali bisericesci din 1873 si 1874. De mai multi deputati ai majoritati congreselor dela 1873 si 1874. Sibiu 1880, 25 cr.

In capital'a Bucuresci se primescu abonamente la dn. Const. J. Juga cassariu alu academiei romane in palatul universitati si la librari'a Szöllösi in piati'a teatrulu, atatu la acestu diariu, cu pretiulu aratatu col. 1 in frunte, adeca 22 lei n., pe 1 anu si 11 lei n. pe 6 luni, càtu si la foi'a literaria scientifica „Transilvani'a“ ce appare in anulu alu XIII-lea, cu 6 franci (lei noi) pe unu anu intregu.



Turnatoria de clopote si de metalu alui Antonie Novotny

se recomanda pentru facerea de clopote noue, pentru turnarea, din notu a clopotelor sparte de tóta marimea, precum si pentru construirea a mai multor clopote in acordu harmonicu, oferindu garantia pe mai multi ani. Montate cu chivore (coróne) de lemnu, feru turnatu si batutu; astfelu construite, cà dupa ce sunt usate pe o parte se póta fi invertite cu inlesnire in orice directiune, prin ceea ce se evita creparea loru.

Cu deosebire recomandu

clopotele gaurite si premiate

inventate de mine, care au unu tonu mai lungu, mai puternicu si mai adencu, cá cele de sistemulu vechiu; unu astfelu de clopotu in greutate de 300 puncti egaléa pe unulu de 400 puncti.

Recomandu mai departe scaune din feru batutu pentru clopote. solide si frumóse, clopote pentru orologiu sau discuri pentru orológe si tóce din metalu, precum si tóte celelalte articole de alama si metalu apartenatóre de acésta categoria, cu pretiurile cele mai moderate. Se construescu clopote si pre langa platire facuta in rate.

Clopote dela 300 puncti in josu, precum si stropitóre de màna se afla totudeauna per magazinu.

Pentru comande binevoitóre, care se efectuédia solidu si cu punctualitate, se recomanda

Antonie Novotny.

Timisóar'a, Fabrica.

(80) 3—6

Editoru si redactoru responsabile: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**